

izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru z
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobó
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 1 p h.

Rokopis se ne vra-
ajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrtice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 8.

V Mariboru, dne 23. februvarija 1899.

Tečaj XXXIII.

Kako gospoda v Gradcu z našim denarjem delajo.

Dačno knjižico poznaš dobro; v njej sta dve strani, ki ti marsikatero noč ne dasta spati, ki ti zagrenita marsikateri grizljaj: to sta leva stran za dolg in desna za vplačevanje. Na prvi je natanko razporejeno, iz katerih dolžnosti sestoji tvoj dolg, in tam tudi najdeš, da se tirjajo od tebe takozvani deželni prikladki. Ta denar teče v Gradec, in od tam se z njim oskrbujejo deželne potrebe, to so tiste, katerih nima na skrbi niti država, niti okraj, niti občina.

Nekatere deželne naprave imajo se vzdržavati popolnoma iz deželnih prikladkov, druge zopet kakor na pr. vinarska šola, ohranjujejo se deloma same ter dobavljajo le prispevke, zopet drugim iz deželnih prikladkov ni treba niti krajcarja, nekatere imajo še celo prebitke, in končno uživajo tudi mnoge naprave državne, okrajne in občinske podpore. Vendar se pokaže redno vsako leto primanjkljaj, in ta-le se pokriva z deželnimi prikladki. Že delj časa znaša ta primanjkljaj pri nas na Štajarskem vsako leto dobre 3 milijone, od katerih pride torej ravno dober milijon na nas Slovence.

Državna zbornica je zaključena in kmalu se bo otvorila deželna. Zato je celo naravno, da nam baš sedaj stopajo v glavo deželne skrbi, rekše misli, kako gospoda v Gradcu z našim denarjem ravna. Kaj nam daja nemška gospoda za vsakoletni milijon, ki smo ga dosedaj, dasi hudo težko spravljali, vendar vestno plačevali? Ali uživamo za dolžnost

tudi pravico, kakor nam gre? Ali postopa nemška gospoda v Gradcu z nami Slovenci tako, kakor pošten človek, ki spoštuje verske in državne zakone?

Na to vprašanje si lahko kolikor toliko odgovori sicer vsak sam na podlagi lastnega opazovanja, tudi je že «Slov. Gospodar» večkrat povzdignil očitajoči glas proti Gradcu, ali najboljši odgovor, od katerega najnatančnejši sovražni poznavalec naših razmer ne more odskriti niti betvice, nam ponuja štajarskega deželnega zaklada proračun, katerega izdaja nemška gospoda v Gradcu sama. Za leto 1899. proračuna še nimamo v roki, ali to ne de toliko, kajti velike razlike med proračuni zadnjih let ni, vendar rastejo potrebsčine od leta do leta za nekoliko, z njimi torej tudi primanjkljaj in naša tretjina, kojo imamo za pokritje tega primanjkljaja prispevati.

Služiti nam torej mora proračun za preteklo leto. Ali pretresti vsega od konca do kraja, bilo bi za jedn list «Slov. Gospodarja» preobširno; zato bomo navedli le to in ono. Če ne moremo izčrpati vsega proračuna, sme nam graška gospoda le biti hvaležna, kajti pokazalo se bode le pravičnejšo nego v resnici je. Opomniti še imamo, da bomo navajali svote, kakor jih je predložil deželni odbor.

Za deželno upravo je bilo primanjkljaja 237.197 gld., nas Slovence tičočega gold. 79.066. Ta svota se rabi za plačo deželnega glavarja, 6 deželnih odbornikov, čez 100 uradnikov raznih činov, nekaterih drugih služočih oseb in za pisarniške potrebsčine.

Deželni glavar, ki vleče najvišjo plačo, je naš ljuti sovražnik, namestnik njegov, ki je Slovenec, ne dobiva nič, niti krajcarja; izmed deželnih odbornikov, kojih bi morala biti Slovencev dva, imamo sedaj po hudem boju le jednega našega in v velikem krdelu uradnikov in drugih oseb je Slovenec le kak portir ali pisar, in še med uradniki nižje vrste je naš človek bela vrana.

Za ceste in železnice je primanjkljaja 153.140 gld., od kojih gre na okrajne ceste 1. razreda 96.000. Nemci so namreč kaj pametni; po svoji zemlji imajo vse polno takih cest, za katere plačuje vsa dežela, mi Slovence pa si naj do malih izjem svoje ceste vzdržujemo sami. Od naše tretjine 51.47 gld. torej nimamo mnogo. Sicer mislimo o tej stvari še kedaj natančneje govoriti.

Za regulacije rek je primanjkljaja gld. 68.560 nas tičočega 22.853 gld. ali vsak izmed nas vidi, da so naše slovenske reke tega denarja le bore malo okusile. Po nemških tleh je malone vsaki rečici tok ukazani po zidani strugi, da je kmet obvarovan škode; pri nas pa smejo Drava in Pesnica in Ščavnica in Dravinja in Sotla in še druge po njivah in travnikih hruti, da kmet v obupnosti vije roke in gladu umira. Kdor tega ne veruje, naj gre ob Sotlo; tamkaj je kmet zaradi večnih vodnih nezgod tako obupan, da ga ni moči utolažiti; da, vsled neprestane bede in žalosti je že nekako otopel; kdor je tak obraz videl enkrat, nikdar več ga ne pozabi.

Pod točko «ustanove in stipendiji v svrhu izobrazbe» čitamo, da se podpirajo učenci

Listek.

Jeruzalemsko romanje.

(Piše prof. J. Zidanšek.)

2. Lissa; Pelagoza; Korfú; Ahilejon.

Naš parnik je nalašč tako vozil, da smo prve 3 dni na levo (proti vzhodu) še vedno videli suho zemljo, in to je bilo za nas dobro in podučljivo, ker smo lahko spoznavali dalmatinske otoke, gledali visoke albanske gore in občudovali bliščeče se grške snežnike. Zjutraj 14. aprila peljali smo se mimo otoka Vis (Lissa), kjer je l. 1866 admiral Tegetthoff sijajno premagal laško mornarico; vsled te zmage slovi Tegetthoff in njegovo rojstno mesto Maribor po celi Avstriji in v naši c. kr. mornarici še dandanes posebno čislajo tiste vojake ali marinarje, ki so v Mariboru ali njegovi okolici doma. Nekaj ur pozneje prikazal se je zadnji avstrijski otok Pelagoza, ki štrli kakor velika pečina iz morja in potem — srečno Avstrija! za 5 tednov; 2 dni pozneje so zares nekteri na ladiji vskliknili: adio Evropa! Bog ve, ali še te kedaj zopet vidimo!

Drugo jutro približamo se prvemu grškemu otoku Krí (Korfú) in se tudi pri mestu istega imena vstavimo in izkrcamo; sicer se

navadno jeruzalemski romarji na tem otoku ne oglašajo, a mi smo to storili zato, ker je ta otok slovel že v starodavnih časih in drugič, ker se je zadnja leta v Avstriji to ime Korfú silno pogosto pisalo in imenovalo; naša presvitla rajna cesarica Elizabeta si je namreč bila dala postaviti na tem lepem otoku krasen gradič Ahilejon imenovan. Najprej si ogledamo mesto, trdnjavo, cerkve in kraljevi vrt; v trdnjavi in v vojašnici me je zanimalo (kot bivšega vojaka) opazovati grške vojake; bili so večinoma mladi, slabotni fantje, kojim se je ravno «menaža» delila, in sicer je dobil vsak: par oliv (oljkinega sadja), kos črnega kruha in neko našemu čebulu podobno zelenjad; kaj ne? pri tako pičli hrani fantje res ne morejo krepki in korajžni biti; sicer pa menim, da ima grško vojaštvo navadno drugo, boljšo hrano; pa ta dan so se morali postiti, ker so tam imeli veliki petek, (kojega smo že doma imeli teden poprej); na straži nimajo puške na rami, ampak spodaj je na tlak, zgoraj pa na roko naslonjena; ako se vojaki po mestu sprehajajo, nimajo nikakega orožja pri sebi in so zato videti precej zanemarjeni ali, kakor bi pri nas rekli, razklobutani.

Po cerkvah je bilo sicer mnogo ljudstva zbranega, pa prave maše nikjer ni bilo in torej tudi naši duhovniki-romarji niso mogli

tukaj maševati, ker tudi v katoliških cerkvah obhajal se je veliki petek; sv. oče so namreč katoličanom na grških otokih dovolili, da Veliko noč obhajajo isti dan kakor krivoverci, in zares! dva dni pozneje smo obhajali drugokrat Veliko noč, ker se je nahajal na ladiji romar-župnik slovanskega obreda (Malorus iz Galicije), ki je nas Slovence posebej povabil, da smo se z njim veselili Gospodovega vstajenja in se pozdravljali z: Kristos voskrese! (Kristus je vstal) in odgovarjali: v istino voskrese! (da, resnično je vstal!) Na mestnem trgu je bil sejem; posebno živahna je bila barantija z ovčami; in pozneje smo zunaj mesta srečevali mnogo kmetov, ki so se domov vračali, pa skoraj poleg vsakega je sedela ž njim vred na vozičku ali pa na osličku — kupljena ovčika, ker v sleherni hiši mora biti velikonočno jagnje; seveda potem tam nimajo blagoslovljene svinjetine za vuzem; torej drugi kraji, druge šege.

Ko se pa po kraljevem vrtu sprehajamo, pridruži se nam neka gosposka ženska, ki kar začne razburjeno govoriti o žalosti, koje je že mnogo na tem otoku doživela in pa o sreči, ki jo danes išče, kakor se ji zdi. Kaj mislite, kaj je bilo tej revi tako pri srcu? K sv. spovedi že več let ni mogla iti, ker je bila Nemka, na Krí se pa le grško ali lasko govori; ne morem popisati, kako srečna in

na meščanskih šolah z 1200 gld. — slovenske meščanske šole pa ni niti jedne —, da uživajo podpore: neko nemško bralno društvo, društvo nemških Štajercev na Dunaju, nemški «Studentenheim» v Celju, društvo «Südmark», torej društva, ki so nam sovražna in ki namenoma delujejo na naš pogin. Zopet druga društva, od kojih Slovenci nimamo niti toliko koristi, kar bi za nohet djal, dobivajo znatne letne doneske; vsota znaša mnogo tisoč.

Nadalje naj imenujemo deželni srednji šoli; veliko realko v Gradcu in veliki gimnazij v Ljubnem s svoto 20.638 gld.; naša tretjina znaša 6879 gld., in kaj imamo za ta denar?

Največji primanjkljaj pa je seveda za meščanske in ljudske šole: 1.315.836 gld., nas tihoči 438.612 gld. Starejši naši čitatelji se utegnejo še spominjati tistega zanimivega računa, ki je pokazal, da smo leta 1896. za meščanske in ljudske šole Nemcem mi Slovenci plačali 154.903 gld. in da na toliko vržemo Nemcem vsako leto le za njih meščanske in ljudske šole v žrelo. Od našega denarja uporablja se torej za nas le nekaj čez polovico. In ta še gre večidel za to, da se naša deca z nemščino nečloveško trpinči. Deželne meščanske šole imajo Nemci v Judenburgu, v Fürstenfeldu, v Hartbergu, v Radgoni, v Celju, v Gradcu in v Voitsbergu, kje pa mi Slovenci? Ko bi imeli le jedno! Pa je ni.

Za jahalnico, telovadnico in drsališče (da se graška gospoda lahko po zimi na ledu zabava) je primanjkljaja 365.3 gld. Res, velikanska svota to ni, ali v letih kaj znaša, in Slovenci od tega nimamo čisto nič, k večjemu prijetno zavest, da si ošabni Nemec da od nas revnih Slovencev zabavo plačevati.

Poljedelska šola v Grottenhofu in sadjarska v Mariboru kažeta primanjkljaja gld. 26.359; na nas pride 8786 gld.; obe šoli sta trdo nemški, in znano je, da je druga pred kratkim dobila novega ravnatelja iz Pruskega, dasi je bilo več slovenskih proslincev. To se pravi v obraz pljuvati slovenskemu narodu!

Končati moramo, da nam članek ne postane predolg, dasi litanija tistih svot, ki je Slovenci mečemo skoz okno in Nemcem v malho, še dolgo ni pri kraju. Gotovo je, da Slovenci od tega milijona, ki ga vsako leto plačamo v Gradec, nimamo koristi skoraj nič, pač pa veliko škodo. Če vzememo, da Nemci tri četrtine našega denarja — in to ni preveč — uporabljajo v svoje svrhe, koliko to znaša v letih? Že v dvajsetih 15 milijonov! Kako bi mi prosvetno napredovali, ako bi

imeli vsako leto 1 milijon na razpolago! Na kateri višini bi bila naša ljudska izobrazba, kako bi se lahko gojile znanosti in umetnosti, koliko bi se lahko storilo v povzdigo kmetijstva itd.! Ali to še ni največje zlo, da Nemcem tlako delamo, da njim kakor našim gospodarjem letni davek plačujemo, ampak najhuje je to, da Nemci naš denar uporabljajo v to, da nas uničujejo. Oni delajo namenoma na to, da mi gmotno propadamo, da se sčasoma pogreznemo v golo beračijo, da smo duševno vedno slabejši od njih ter da oni postanejo sčasoma naše zemlje gospodarji, mi pa njih hlapci in dekle. In na kar Nemci delujejo, to se jim prej ali slej mora posrečiti; to je tako naravno in neizogibno, da le popolnoma glup, bedast človek more pričakovati druge prihodnosti.

Zato pa kličemo iz globine slovenskega bratskega srca: «Rojaki! Nemudoma proč od Gradca! Nemci naj gospodarijo le s svojim denarjem, naš denar pa naj je na razpolago edino le nam.» Od ust do ust naj se razlega po Slovenskem Štajarju geslo «Proč od Gradca,» poslanci naši pa naj pogumno stopijo temu gibanju na čelo ter ga modro vodijo.

Volitve za okrajni zastop.

Iz Ptuja, dne 22. febr.

Volitve za ptujski okrajni zastop so razpisane. Veliki posestniki volijo v torek dne 28. febr. t. l., kmetске občine pa v soboto dne 4. marca t. l. Volitve bi se morale že lanskega leta vršiti, toda čakalo se je, da se je moglo nekaj kmetjskih velikih posestnikov iztrebiti. Odkar obstoji okrajni zastop, ima mesto Ptuj dve volilni skupini za-se, namreč mestno, potem pa še ono trgovcev in obrtnikov, tedaj najmanj 19 zastopnikov od vseh 40, če tudi bi mu po štabri ne šlo niti celih 10! Mestjani pa s to predpravo, katero njim že postava sama daje, še niso zadovoljni.

Pri vsaki novi volitvi si nekateri mestjani prizadevajo, da bi dobili še tretjo skupino, t. j. ono velikega posestva celo, ali vsaj deloma v svoje roke, da bi s pomočjo te dobili večino v okrajnem zastopu! Ker to ne gre na pošten način, skušajo z zvijačo. Slovenske može vseh stanov pred volitvami obrekujejo, obirajo in črnijo; sebe in svoje prijatelje pa hvalijo in povzdignejo, da se kar kadi! Slovenskim volilcem izbirajo in priporočujejo celo kandidate; se vé, da take, kateri bi njim pripomogli do večine, ko bi se kmetjski volilci pustili zapeljati. Tudi razne ceste in

druge reči ponujajo in obljubujejo slovenskim volilcem, ne na stroške mesta, ampak na stroške okraja.

Zakaj pa ti gospodje, če so res tako zavzeti za blagor slov. kmeta, kakor se sedaj hlinijo, ne prepustijo od čistega dobička mestne hranilnice, kateri prihaja po največ od slov. pupilarnega denarja, niti krajcarja okraju, ampak ga porabijo le za mesto? Ali nima okraj vzdrževati vseh cest, od katerih ima mesto Ptuj največ haska? Zakaj se mestjani potegujejo za železnico v Radgono in v Maribor, za potrebne ceste v okraju pa počejo ničesar dati? Zakaj so se mestjani potegovali za čisto nemško deželno gimnazijo, v kateri ni prostora za slovenske profesorje in sinove kmetjskih slov. starišev in niso hoteli ces. kr. nemško-slovenske gimnazije? Tu že Slovenci pomagamo plačevati, ker ste nas privezali, ko ste bili sami gospodarji v okrajnem zastopu, sedaj bi nam radi naložili še večje breme za celo deželno gimnazijo! Vi se šulite, da ste naši prijatelji, ne marate pa podpirati nobenega slov. društva, pač pa nam nasprotna! Ubogemu slov. delavcu ne privoščite pošteno zaslužene plače, slovenskemu učencu in dijaku beraške podpore proti gladi in zimi! Ali je to prijateljstvo? Ali je to kristijansko? Odgovorite nam Vi, ki si kot agitatorji sedaj toliko pete brusite, bodi si, da nosite gospodsko suknjo ali ne!

Volilci veliki posestniki in zastopniki občin! Kakor ste bili dosihdob zvesti veri in narodu, tako ostanite. Vsakemu se ne morejo vse želje izpolniti; marsikaj dobrega in potrebnega pa lahko za okraj ukrenete in izpeljate, ako imate Vi večino v okrajnem zastopu. Bolje je biti gospodar, kakor hlapec, bolje zapovedovati, nego ubogati. Skrbelo se je, da so se po zaupnih možeh izbrali kandidati iz celega okraja za cel okraj, vestni, zastopni, značajni in delavni može. Volite njih enoglasno! Noben glas se ne sme zgubiti! Ker je občin v okraju nad 78, zastopnikov pa se more voliti le 10, je jasno, da ne more dobiti vsaka občina svojega zastopnika. Dne 28. febr. in dne 4. marca zbirajo se volilci v »Narodnem domu« v Ptui. Volilci, pridite vsakokrat vsi in že ob 8. uri, ker se je treba pogovoriti radi volilne komisije itd. Izkaznico mora vsak volilec seboj prinesiti; kdor je pooblaščenec volilca, tudi pooblastilo.

Dopisi.

Iz Jarenine. (Naše kmečko bralno društvo) je imelo v nedeljo 5. febr. v »Či-

vesela je bila sirota potem, ko se je pri nemškem romarju-duhovniku bila spovedala; pri nas doma pa mnogi ne znajo ceniti dobrote, da imajo redne dušne pastirje; sto priložnosti imajo za prejem sv. zakramentov, pa nobene nočejo uporabiti.

Popoldne je bil izlet k Ahilejonu; po dobri cesti, mimo lepih vinogradov in oljkinih gajev peljali smo se vun proti gorskemu selu Kasturi, kjer so, (še ni mnogo let od tega), na veselem griču zgradili naši vladarici lep gradič; seveda je zunaj in znotraj vse krasno in dragoceno, kakor je pač za tako visoko gospodo primerno; a kapela in posamezne sobe uplívajo vsled temnih barv na gledalca nekako otožno; najbolj nam je ugajal diven vrt, ki se razsteza doli po bregu proti morju, ker nasajen je z najlepšimi cveticami in je ravno tu razgled najčarobnejši; videti je tudi na tem vrtu velik mramornat kip, ki predstavlja slavnega grškega junaka Ahila, od kojega ima tudi gradič svoje ime; malo nižje v gostem gozdu ima tudi spomenik nemški pesnik Heine. Širila se je pred kratkim vest, da se je ta grad prodal (za 5 milij. gold.), a to ni resnično. Ko smo se skoz mesto na ladijo vračali, so nas posebno zanimali grški napis pri štacunah, na pr. pri apotekarju: Φαρμακείον, beri farmakejon itd., torej je le bilo dobro, da smo se v šolah tudi nekaj grščine

naučili, in res je, da vse ob svojem času prav pride. (Dalje prih.)

Velika in majhna kraljica.

(Prevel iz franc. M. T. Savinjski.)

(Dalje.)

«Veličanstvo,» reče s prosečim glasom Marjetica ter se vrže na kolena in globoko zarudi.

«Enkrat le, en samkrat želim v svojem življenju, da bi me blagoslovila roka moje kraljice kakor so me nekoč blagoslovili pokojna zlata moja mamica, in da bi smela jaz to roko, to drago roko, ki me je že leta obsipavala z nešteti dobrotami pritisniti na hvaležno svoje srce in na svoje ustnice.» Proseče stegne Marjetica svoje ročice, a pogleda ne upa dvigniti od tal.

Globoka ginjenost razlije se po obrazu kraljice; molče razširi svoje roke ter privzdigne dekletce k sebi. Marjetica se zgrudi na prsih kraljeve svoje zaščitnice ter ne more spregovoriti. Nekaj trenutkov pritisne Marija Antoaneta mlado deklico na svoje srce, poljublja jo kakor mati na čelo, potem pa ji zaznamuje z nežno svojo roko sv. križ na-nj. Na to vstane ter govori slovesno:

«Kraljica francoska sme pač samo kraljico pritisniti na svoje srce, in danes bila si ti resnično tudi kraljica!»

«Marjetica,» nadaljuje z isto vzvišenostjo «ohrani spomin na to uro čist in neomadeževan celo svoje življenje! Misli in delaj vselaj tako, da kraljico francosko ne bode obličala rudečica, kadar se bode spomnila, da je pritisnila tebe na svoje srce!»

Kraljica je zapustila samostanski zavod ter se vrnila na kraljevi dvor. Marjetica pa se je topila sreče in blaženosti. Nemogoče ji je bilo, iti sedaj med svoje vrstnice, ki so se sprehajale v manjših in večjih skupinah po vrtu in dvorišču ali pa smehljaje in razgovarjaje se pripravljale k veseli igri. Morala je biti sama, da se pomiri po mogočnih vtisih preteklih ur. Marjetica hiti v samostansko kapelico ter se vrže pred oltarjem na kolena. Dolgo, dolgo je klečala tam pred svojim Bogom, v stoternih solzah in vročih molitvah izlila svoje srce svojemu najvišjemu Gospodu. Ko je vstala, končala in potrdila je bila današnjo svečanost s sveto obljubo in prisego.

Zopet je minolo nekaj let, a Marjetica je še vedno v zavodu. Sicer je bila glavna nje odgaja končana z onim dnem, ko je tako slavo sprejela pri razdelitvi častnih daril, kljubu temu dozdevalo se je kraljici najbolje, ako še ostane deklica za negotovi čas v varnem zavetju izbornih svojih odgojiteljic; saj bi je res ne mogla izročiti boljšim